

14. Кичалюк О.Н. Акты Президента Российской Федерации: Конституционно-правовой анализ : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Саратов, 1999. 21 с.
15. Кичалюк О.Н. Механизм правотворческой деятельности Президента РФ сквозь призму конституционного развития российского государства. *Вестник Саратовской государственной юридической академии*. 2014. Вып. 4 (99). URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/mechanizm-pravotvorcheskoy-deyatelnosti-prezidenta-rf-skvoz-prizmu-konstitutsionnogo-razvitiya-rossiyskogo-gosudarstva> (дата звернення: 27.06.2019).
16. Окуньков Л.А. Указы Президента РФ и проблемы их совершенствования. *Законодательство*. 2000. № 12. С. 59–67.
17. Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням Романчука Миколи Павловича щодо офіційного тлумачення положення ст. 102 Конституції України від 8 травня 1997 р., судова справа № 11-з. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/vz11u710-97> (дата звернення: 27.06.2019).
18. Головатенко В. Правові акти Президента України: юридична природа, статус, функції. *Право України*. 2004. № 3. С. 14–18.
19. Козюбра М.І. «Нова диктатура» чи цивілізована влада? *Віче*. 1992. № 2. С. 7–8.
20. Шатило В.А. Нормативно-правовые и другие акты президента Украины в механизме реализации государственной власти. TEISE. 2013. Вып. 87. С. 217–230. URL: <http://www.zurnalai.vu.lt/files/journals/5/articles/1245/public/217-230.pdf>.
21. Погорілко В.Ф., Кривенко Л.Т., Авер'янов В.Б. та ін. Проблеми реалізації Конституції України: теорія і практика : монографія / відп. ред. В.Ф. Погорілко. Київ : А.С.К., 2003. 652 с.
22. Скомороха Т.В. Акты Президента Украины: конституційно-правовий аналіз : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2012. 208 с.
23. Коркунов Н.М. Указ и закон / исслед.: Н.М. Коркунова. Санкт-Петербург : Типография М.М. Стасюлевича, 1894. 408 с.
24. Берназюк Я.О. Правотворчість Президента України крізь призму особливостей деяких видів його актів. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Київ. 2013. Вып. 59. С. 71–78.
25. Берназюк Я.О. Проблема класифікації стратегічних актів Президента України. *Право та державне управління*. 2017. № 1 (26). С. 11–17.
26. Про Положення про порядок підготовки та внесення проектів актів Президента України : Указ Президента України від 15.11.2006 р. № 970/2006. Дата оновлення: 15.04.2008. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/970/2006> (дата звернення 27.06.2019).
27. Про Положення про Адміністрацію Президента України : Указ Президента України від 02.04.2010 р. № 504/2010. Дата оновлення: 01.06.2019. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/504/2010> (дата звернення: 27.06.2019).
28. Питання Адміністрації Президента України : Указ Президента України від 14.07.2014 р. № 592/2014. Дата оновлення: 01.06.2019. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/592/2014> (дата звернення: 27.06.2019).
29. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10.02.2010 р. № 1861-VI. Дата оновлення: 11.01.2019. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-17> (дата звернення: 27.06.2019).
30. История политических и правовых учений : Хрестоматия для юридических вузов и факультетов / Сост. и общ. ред. проф., д-р ист. наук Г.Г. Демиденко. Харьков : Факт, 1999. 1080 с.
31. Про статус народного депутата України : Закон України від 17.11.1992 р. № 2790-XII. Дата оновлення: 11.10.2017. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2790-12> (дата звернення: 27.06.2019).
32. Берназюк Я.О. Питання удосконалення Конституції України. *Публічне урядування*. 2016. № 3. С. 20–29.

УДК 342.728:347.471

ПРИНЦИПИ ВІДСУТНОСТІ МАЙНОВОГО ІНТЕРЕСУ ЧЛЕНІВ ПРОФСПІЛОК ТА НОРМОВАНОГО ВІДРАХУВАННЯ ЧЛЕНСЬКИХ ВНЕСКІВ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

THE PRINCIPLES OF ABSENCE OF PROPERTY INTEREST OF TRADE UNION MEMBERS AND STANDARDIZED TRADE UNION DUES CHECKOFF: THEORETICAL AND LEGAL ASPECTS

Піфко О.О.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри конституційного права та порівняльного правознавства

юридичного факультету

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Стаття присвячена дослідженню теоретико-правових аспектів таких принципів організації профспілок, як принцип відсутності майнового інтересу членів профспілок та принцип нормованого відрахування членських внесків. Вивчаються особливості закріплення цих принципів у законодавстві та статутах профспілок України, Польщі та Латвії. Також окреслюються основні змістовні характеристики принципу відсутності майнового інтересу членів профспілок та принципу нормованого відрахування членських внесків.

Автор погоджується з тезою, що термін «неприбутковість» є знаковим для позначення принципу відсутності майнового інтересу членів профспілок, проте наголошує на тому, що в контексті аналізу цього принципу, зокрема, для розуміння сутності та меж підприємницької діяльності профспілок доцільно брати до уваги основні законодавчі засади фінансування діяльності профспілок в Україні й окремих країнах Європейського Союзу. Оскільки, як і будь-які громадські організації, профспілки для ефективного виконання своїх функцій потребують відповідного фінансового забезпечення основних напрямів своєї діяльності. Принцип відсутності майнового інтересу членів профспілок передбачає, що доходи профспілок не можуть бути розділені між їхніми членами, також члени профспілки не мають права на частку її майна і на отримання яких-небудь виплат (окрім оплати їхньої праці та відрахувань у порядку, передбаченому статутами). Навіть більше, на членів профспілок, відповідно до статутів, покладається обов'язок зі сплати ними членських внесків на користь профспілки, тобто члени профспілки не тільки не отримують від свого членства жодних фінансових чи майнових вигод, а навпаки – несуть відповідні фінансові витрати, сплачуючи членські внески.

Звертається увага на те, що принцип нормованого відрахування членських внесків безпосередньо не виділяється в законодавстві України, проте він впливає з нормативних положень, згідно з якими сплата членських внесків є провідною ознакою членства у профспілці. Принцип нормованого відрахування членських внесків передбачає, що: членські внески сплачуються виключно членами проф-

спілки; членські внески сплачуються з регулярною, встановленою статутом (або окремим положенням) профспілки періодичністю; розмір членського внеску не є фіксованим, корелюється з розміром заробітної плати (пенсії, стипендії, доходу) і встановлюється або статутом профспілки, або спеціальним положенням; сплата членського внеску є обов'язковою для всіх членів профспілки (несплата внеску протягом певного терміну є підставою для виключення члена із профспілки, окрім випадків, передбачених у статутах).

Ключові слова: професійні спілки, громадські організації, статус професійних спілок, діяльність професійних спілок, принципи організації професійних спілок, членські внески, неприбутковість, відсутність майнового інтересу.

The article explores theoretical and legal aspects of such principles of the formation of trade unions as the principle of absence of property interest of trade union members and the principle of standardized trade union dues checkoff. It examines the peculiar features of the enshrinement of these principles in legislation and statutes of trade unions in Ukraine, Poland and Latvia. The article also highlights the content of the principle of absence of property interest of trade union members and the principle of standardized trade union dues checkoff.

The author supports the statement that the term "non-profitability" is pivotal with regard to the principle of absence of property interest of trade union members; however, the author claims that when analyzing this principle in order to understand the essence and scope of business activities of trade unions it is necessary to take into consideration the main legislative guidelines for financing trade union activities in Ukraine and in some EU member countries. This is due to the fact that trade unions, like any other non-profit organizations, need adequate funding of their main activities in order to perform their functions effectively. The principle of absence of property interest of trade union members means that trade union income cannot be distributed among members of the trade union, members of the trade union have no interest in its property and they have no right to any benefits (except for payment for their labour and checkoffs allowed by statutes). Moreover, according to the statute, trade union members are obliged to pay trade union dues, which means that trade union members are exposed to financial expenses by paying membership dues rather than get any financial or property benefits from their membership.

The article emphasizes that the principle of standardized trade union dues checkoff is not directly provided for in the legislation of Ukraine. However, it stems from the regulations according to which the payment of membership dues is the key sign of trade union membership. The principle of standardized trade union dues checkoff provides for the following: trade union dues are exclusively paid by members of the trade union; trade union dues are paid on a regular periodic basis prescribed by the trade union statute (or by a particular regulation); the amount of trade union dues is not fixed, depends on the amount of salary (pension, scholarship, income, etc.) and is defined by the trade union statute or by a particular regulation; and the payment of trade union dues is mandatory for all members of the trade union (failure to pay union dues during a particular period of time serves as a reason for the termination of membership except for the events prescribed by statutes).

Key words: trade unions, non-governmental organizations, trade union status, trade union activities, principles for formation of trade unions, trade union dues, non-profitability, absence of property interest.

Сучасні демократичні держави неможна уявити без належного функціонування дієвих інститутів громадянського суспільства, провідна роль серед яких належить громадським організаціям, до числа яких Конституція [1] та чинне законодавство України відносять і професійні спілки (далі – профспілки). Належність профспілок до громадських організацій означає, що на них поширюються основні принципи створення та діяльності громадських організацій. Проте щодо діяльності профспілок низка таких принципів має істотні особливості, вивченню яких не було приділено належної уваги у вітчизняній юридичній науці.

Метою статті є дослідження теоретико-правових аспектів таких принципів організації профспілок, як принцип відсутності майнового інтересу членів профспілок та принцип нормованого відрахування членських внесків.

В Україні окремі аспекти принципів діяльності профспілок досліджувалися такими вченими, як: А. Білоус, О. Вашук, Н. Гаєва, М. Менджул, О. Ситніченко, Ф. Цесарський, Н. Циганчук, А. Шакірова, Ю. Щотова й інші. Водночас принцип відсутності майнового інтересу аналізувався здебільшого в контексті дослідження загальних принципів діяльності громадських організацій, а принцип нормованого відрахування членських внесків взагалі майже не вивчався.

Принцип відсутності майнового інтересу закріплюється Законом України «Про громадські об'єднання» [2] як окремий принцип утворення і діяльності громадських об'єднань. Так, відповідно до ч. 6 ст. 3 названого Закону України, відсутність майнового інтересу означає, що «члени (учасники) громадського об'єднання не мають права на частку майна громадського об'єднання та не відповідають за його зобов'язаннями. Доходи або майно (активи) громадського об'єднання не підлягають розподілу між його членами (учасниками) і не можуть використовуватися для вигоди будь-якого окремого члена (учасника) громадського об'єднання, його посадових осіб (крім оплати їх праці та відрахувань на соціальні заходи)». У науковій літературі безпосередньо принцип відсутності майнового інтересу у членів профспілок практично не вивчався, натомість приділялася увага загальному дослідженню принципу відсутності майнового інтересу членів

(учасників) громадських об'єднань. Так, Н. Гаєва названий принцип досліджує в основному крізь призму аналізу поняття невідприємницького товариства, зазначає, що «<...> з'ясування сутності принципу відсутності майнового інтересу членів (учасників) громадських об'єднань знаходиться в нерозривному зв'язку з характеристикою поняття невідприємницьких товариств» [3, с. 74], та у площині визначення меж підприємницької діяльності громадського об'єднання [3, с. 75]. Такий підхід цілком зрозумілий і логічний, адже відповідно до п. 133.4.6 ст. 133 Податкового кодексу України [4], професійні спілки, їх об'єднання й організації профспілок відносяться до категорії неприбуткових організацій. Водночас варто мати на увазі, що статусу неприбуткових організацій, відповідно до законодавства України, можуть набути не тільки громадські організації [5, с. 279]. Натомість окремі вчені скептично ставляться до можливості здійснення підприємницької діяльності невідприємницькими організаціями, оскільки «<...> не опрацьовано дієвий механізм реалізації такого права» [6, с. 60; 7, с. 162]. Н. Гаєва вважає, що громадське об'єднання не втрачає свого невідприємницького статусу за відсутності: можливості його членів мати право на частку майна громадського об'єднання; відповідальності членів за його зобов'язаннями; розподілу доходів або майна громадського об'єднання між його членами (учасниками); використання доходів або майна громадського об'єднання для вигоди будь-якого окремого члена об'єднання [3, с. 75].

На нашу думку, у контексті аналізу принципу відсутності майнового інтересу у членів профспілок, зокрема для розуміння сутності та меж підприємницької діяльності профспілок, доцільно коротко розглянути основні засади фінансування діяльності профспілок в Україні й окремих країнах Європейського Союзу (далі – ЄС). Як і будь-які громадські організації, профспілки для ефективного виконання своїх функцій потребують відповідного фінансового забезпечення основних напрямів своєї діяльності. Відповідно до Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» [8], профспілки, їх об'єднання можуть мати у власності кошти й інше майно, необхідне для здійснення їхньої статутної діяльності. Підставами для виникнення права власності профспілок є:

– придбання майна коштом членських внесків, інших власних коштів, пожертвувань громадян, підприємств, установ та організацій або на інших підставах, не заборонених законодавством;

– передачі їм у власність коштів та іншого майна засновниками, членами профспілки, державними органами або органами місцевого самоврядування. Профспілки, їх об'єднання мають право власності також на майно та кошти, придбані в результаті господарської діяльності створених ними підприємств і організацій.

Відповідні положення про джерела фінансування та підстави для набуття профспілками майнових прав містяться і в законодавстві окремих країн ЄС. Так, ч. 3 ст. 14 Закону Латвії «Про професійні спілки» [9] визначає, що профспілкова власність складається зі вступних і членських внесків, доходів профспілок, а також із пожертвувань, подарунків та інших видів майна. Оскільки дане положення Закону Латвії «Про професійні спілки» не наводить виключного переліку майна, то об'єктом профспілкової власності може бути будь-яке майно, яке не вилучене із загального обігу відповідно до Цивільного кодексу Латвії [10].

Відповідно до ст. 35 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», з метою реалізації статутних завдань профспілки, їх об'єднання, які є юридичними особами, можуть здійснювати необхідну господарську та фінансову діяльність шляхом надання безоплатних послуг, робіт, створення установленим законодавством порядком підприємств, установ або організацій зі статусом юридичної особи, формувати відповідні фонди, кредитні спілки. Підприємства, установи й організації, засновані профспілками, мають статус юридичних осіб і здійснюють свою діяльність відповідно до цілей та завдань, передбачених їхніми статутами та чинним законодавством [11, с. 103–104]. Ст. 14 Закону Латвії «Про професійні спілки» передбачає, що профспілка має право здійснювати господарську діяльність, пов'язану з утриманням або використанням своєї власності як допоміжну діяльність, а також іншу господарську діяльність для досягнення своєї мети. Основними вимогами до такої економічної діяльності профспілок є те, що ця діяльність повинна мати характер саме допоміжної діяльності та бути спрямована на досягнення їхньої основної мети – захисту трудових, економічних, соціальних і професійних прав та інтересів працівників [12]. Дохід профспілок може використовуватися тільки для цілей, зазначених у статуті. Доходи, отримані від економічної діяльності профспілки, не можуть розподілятися між членами профспілки або об'єднання профспілок. Схоже положення міститься у ст. 24 Закону Польщі «Про професійні спілки» [13], яка передбачає, що доходи від підприємницької діяльності, що проводяться профспілками, слугують виконанню їхніх статутних завдань і не можуть бути виділені для розподілу між їхніми членами, водночас на профспілки поширюються податкові пільги, передбачені для асоціацій.

Фінансовий контроль за коштами профспілок та їх об'єднань державними органами й органами місцевого самоврядування не здійснюється. Контроль за їх надходженням і витрачанням здійснюють контрольно-ревізійні органи, обрані відповідно до статутів (положень) профспілок, їх об'єднань. Це положення Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» має велике значення для фінансової незалежності профспілок. Якщо спеціальний закон Латвії про профспілки, безпосередньо не визначає серед джерел фінансування профспілок державне фінансування, то у ст. 34 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» ідеться про можливість передачі профспілкам у власність коштів

та іншого майна державними органами або органами місцевого самоврядування. Натомість Закон Польщі «Про професійні спілки» у ст. 11–1 передбачає можливість компенсації з державного бюджету виплат членських внесків, що сплачуються до міжнародних профспілкових організацій. Таке фінансування може здійснюватися з державного бюджету у вигляді цільової субсидії (сума такої цільової субсидії на співфінансування членських внесків із державного бюджету не може перевищувати 300 000 злотих і становити більше 95% від загальної суми таких внесків). Профспілки, які мають право на вказане відшкодування з державного бюджету та зацікавлені в ньому, подають відповідну заяву до Міністерства у справах сім'ї, праці та соціальної політики Польщі у порядку, визначеному розпорядженням міністра у справах сім'ї, праці та соціальної політики від 1 березня 2019 р. «Про співфінансування з державного бюджету членських внесків, сплачених представницькими профспілковими організаціями міжнародним профспілковим організаціям, що входять до складу Ради соціального діалогу» [14].

Проте державне фінансування профспілок не має систематичного характеру і відбувається здебільшого у вигляді відповідних грантів, а основними джерелами фінансування профспілок в Україні та країнах ЄС є самофінансування (членські внески, доходи від майна профспілок та діяльності створених ними підприємств тощо), а також пожертвування на користь профспілки.

Отже, доходи профспілок не можуть бути розділені між її членами, також члени профспілки не мають права на частку її майна і на отримання яких-небудь виплат (окрім оплати їхньої праці та відрахувань передбачених статутами порядком). Натомість на членів профспілок покладається статутний обов'язок зі сплати ними членських внесків на користь профспілки. Інакше кажучи, члени профспілки не отримують від свого членства жодних фінансових чи майнових вигод, а навпаки – несуть відповідні витрати, сплачуючи членські внески. Тут варто перейти до аналізу такого принципу організації профспілок, як нормоване відрахування членських внесків, який, хоча безпосередньо і не пов'язаний із принципом відсутності майнового інтересу у членів профспілок, проте перебуває з ним в одній площині. Ч. 5 ст. Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» декларує, що «член профспілки – особа, яка входить до складу профспілки, визнає її статут та сплачує членські внески». Отже, сплата членами профспілки членських внесків є обов'язковою і законодавчо визнається однією із ключових ознак членства у профспілці. Як показує аналіз статутів низки профспілок України й окремих країн ЄС, несплата членських внесків протягом передбаченого ними строку є підставою для виключення члена із профспілки.

Спеціальні закони про профспілки України й окремих країн Європейського Союзу одним з основних джерел фінансування профспілок називають членські внески. Як зазначає О. Соловійов, членські внески являють собою грошові суми, обов'язково і регулярно сплачувані членами профспілки, складають основну частину доходів профспілки [15, с. 9]. Сплата членських внесків являє собою обов'язкову, необхідну поведінку члена профспілки, засновану на вимогах правових норм, тобто юридичний обов'язок, виконання якого забезпечується заходами дисциплінарних стягнень, закріпленими у статутах профспілок, водночас підставою для виникнення права власності профспілки на членські внески, що сплачуються її членом на виконання свого статутного обов'язку, на думку О. Соловійова, є складний юридичний факт-стан – членство у профспілці [15, с. 9–10].

Визначення порядку сплати та встановлення розмірів членських внесків законодавство України та країн ЄС відносить до повноважень самих профспілок (регулюється статутами профспілок). Як показує аналіз статутів низки українських профспілок, зазвичай членські внески сплачуються щомісячно і становлять 1% від заробітної плати й інших виплат, що здійснюються роботодавцем на користь працівника. Для окремих категорій членів профспілки (пенсіонери, студенти тощо) щомісячні членські внески встановлюються у відповідному відсотковому розмірі від пенсії, стипендії тощо. Також встановлюються різні пільгові розміри членських внесків або умови, за настання яких особа на відповідний період звільняється від сплати членських внесків [16–19].

У статутах профспілок Латвії також зазвичай розмір членських внесків становить 1% від заробітної плати [20–23]. Хоча в окремих профспілках цей розмір встановлюється не самим статутом, а вищим органом профспілки, проте статuti профспілок містять положення про максимальний розмір членського внеску, який може бути встановлений відповідним органом [24]. Натомість статuti польських профспілок в основному безпосередньо не визначають розміри, терміни та порядок сплати членських внесків, залишаючи це питання на розсуд вищого органу профспілки [25–29]. Наприклад, відповідно до п. 2 § 64 Статуту Незалежної самоврядної професійної спілки «Солідарність» (Niezależny Samorządny Związek Zawodowy «Solidarność») [30], розмір членських внесків визначається Національним конгресом делегатів у фінансовій резолюції, яка також регулює питання про виділення його окремих частин для конкретних цілей та визначає правила його передачі окремим організаційним одиницям профспілки. Відповідно до § 1 Резолюції № 5 Національного конгресу делегатів Незалежної самоврядної професійної спілки «Солідарність» [31], розмір щомісячного членського внеску для осіб, що працюють, становить 0,82% щомісячного доходу, отриманого за основним місцем роботи, включаючи доплати, за винятком надходжень від понаднормової роботи, доходів, що звільняються від податку на доходи фізичних осіб, і різних видів компенсацій. Для осіб, які отримують дохід із джерел, що не пов'язані із трудовими відносинами: із щомісячним доходом не більше 1 000 злотих – 8 злотих; із щомісячним доходом, що перевищує 1 000 злотих – 8 злотих плюс 1 злотий на кожні 100 злотих із доходу вище 1 000 злотих. Окремо визначаються розміри членських внесків для пенсіонерів, студентів і осіб, що тимчасово не працюють, випадки звільнення члена профспілки від сплати членського внеску. На нашу думку, більш вдалим є варіант встановлення розміру членських внесків, обраний українськими та латвійськими профспілками, оскільки наділення керівного органу профспілки таким правом передбачає деякі ризики в частині можливих зловживань цим правом (хоча тут і варто зауважити, що профспілки Польщі, обираючи описаний вище варіант встановлення розміру членських внесків, не виходять за межі чинного законодавства, оскільки п. 10 ст. 13 Закону Польщі «Про професійні спілки» вимагає, щоби статuti профспілок визначали тільки «спосіб встановлення членських внесків», а не безпосередньо їхній розмір).

В юридичній літературі висуваються пропозиції щодо розширення фінансових надходжень профспілок. Так, Ф. Цесарський, керуючись тим, що колективний договір може бути укладений від імені всіх працівників підприємства, установи або організації (структурного підрозділу)

незалежно від членства у профспілці, пропонує доповнити Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» положенням такого змісту: «На підприємствах, в установах та організаціях, в яких профспілками укладені колективні договори й угоди, роботодавець за наявності письмових заяв працівників, які не є членами профспілки, щомісячно утримує із заробітної плати та перераховує на рахунок профспілки членські внески працівників відповідно до укладеного колективного договору чи окремої угоди в терміни, визначені цим договором». Як зауважує вчений, це будуть так звані «внески солідарності», тобто щомісячні грошові відрахування, працівників, які не є членами профспілки, з їхньої заробітної плати (оплата послуг профспілки із представництва та захисту інтересів цих працівників), а розмір таких внесків повинен бути рівнозначний щомісячним внескам членів профспілок [32, с. 127]. На нашу думку, запровадження такого положення в законодавстві України призведе до порушення одразу двох принципів створення й організації профспілок: безпосередньо принципу нормованого відрахування членських внесків (який, зокрема, передбачає, що членські внески сплачуються тільки членами профспілки); такого базового, визначеного основними міжнародними нормативно-правовими актами у сфері прав та свобод людини принципу права на об'єднання у профспілки, як добровільність. Тобто на осіб, які користуються негативним аспектом права на об'єднання у профспілки, буде покладатися притаманний тільки для членів профспілки обов'язок зі сплати членських внесків. На підтвердження цієї позиції можна навести положення п. "b" ч. 2 ст. 55 Конституції Португалії [33], який чітко визначає, що ніхто не може бути зобов'язаний сплачувати членські внески профспілці, членом якої він не є. Як бачимо, у Португалії на конституційному рівні визнається недопустимою сплата членських внесків особами, які не є її членами (варто зазначити, що Конституція Португалії загалом містить широке регулювання порядку створення та діяльності профспілок, що нетипово для європейських конституцій).

Отже, принципи відсутності майнового інтересу і нормованого відрахування членських внесків належать до групи принципів організації профспілок. Загалом варто погодитися з висновком, що термін «неприбутковість» є знаковим для позначення принципу відсутності майнового інтересу членів профспілок, проте для розуміння сутності та меж підприємницької діяльності профспілок під час вивчення цього принципу варто брати до уваги основні законодавчі засади фінансування діяльності профспілок. Члени профспілок не тільки не мають права на частку їхнього майна і на отримання яких-небудь виплат (окрім оплати їхньої праці та відрахувань передбачених статутами порядком), але й самі, через сплату членських внесків формують основне джерело фінансування профспілок, тобто несуть відповідні фінансові витрати. Принцип нормованого відрахування членських внесків передбачає, що: членські внески сплачуються виключно членами профспілки; членські внески сплачуються регулярно зі встановленою статутом (або окремим положенням) профспілки періодичністю; розмір членського внеску не є фіксованим, а корелюється з розміром заробітної плати (пенсії, стипендії, доходу) і встановлюється статутом профспілки або спеціальним положенням; сплата членського внеску обов'язкова для всіх членів профспілки (несплата внеску протягом визначеного терміну є підставою для виключення члена із профспілки, окрім випадків, передбачених у статутах).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Про громадські об'єднання : Закон України від 22 березня 2012 р. *Офіційний вісник України*. 2012. № 30. Ст. 1097.
3. Гаєва Н. Принцип відсутності майнового інтересу членів (учасників) громадських об'єднань : теоретико-правовий аспект. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 3. С. 73–77.
4. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
5. Менджул М. Поняття громадської організації як суб'єкта цивільного права. *Європейська юридична освіта і наука: студентський вимір* : матеріали Тетьюї міжнародної науково-практичної конференції студентів та аспірантів, м. Ужгород, 18–21 жовтня 2008 р. Ужгород : Закарпат. держ. ун-т., 2009. С. 276–282.
6. Піддубна В. Деякі аспекти здійснення підприємницької діяльності невідприємницькими юридичними особами. *Сучасні проблеми цивільного права та процесу* : матеріали Круглого столу, присвяченого пам'яті професора Чингізхана Нуфатовича Азімова, 19 грудня 2014 р. Харків, 2015. С. 57–60.
7. Піддубна В. Право на здійснення підприємницької діяльності невідприємницькими товариствами. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2014. № 29. Т. 1. С. 159–163.
8. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності : Закон України від 15 вересня 1999 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 45. Ст. 397.
9. Arodbiedrību likums pieņemts 2014, gada 6 martā. URL: <https://likumi.lv/doc.php?id=265207>.
10. Civillikums. URL: <https://likumi.lv/doc.php?id=225418>.
11. Коментар до Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» / за заг. ред. О. Стояна. Київ : Профінформ, 2000. 160 с.
12. Mickeviča N., Rāčenājs K. Arodbiedrību likums ar komentāriem. Rīga, 2015. URL: http://at.gov.lv/files/uploads/files/7_Resursi/Rokasgramatas/Arodbiedribu%20likums%20ar%20komentariem%20internetam.pdf.
13. Ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19910550234>.
14. Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy Polityki Społecznej z dnia 1 marca 2019 r. W sprawie dofinansowania z budżetu państwa składek członkowskich wnoszonych przez wchodzące w skład Rady Dialogu Społecznego reprezentatywne organizacje związkowe do międzynarodowych organizacji związkowych. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20190000455>.
15. Соловийов О. Право власності професійних спілок України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Харків, 2002. 19 с.
16. Статут Професійної спілки працівників Національної академії наук України. URL: <http://www.nas.gov.ua/tradeunion/regulations/Documents/statut.pdf>.
17. Статут Всеукраїнської професійної спілки Міністерства внутрішніх справ України. URL: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/normat_doc/norm_doc_lvduvs/statut_minust.pdf.
18. Статут Профспілки працівників освіти і науки України. URL: http://www.lp.edu.ua/sites/default/files/attach/2016/1834/statut_profspilky_pracivnykiv_osvity_ta_nauky_ukrayiny.pdf.
19. Стату Професійної спілки працівників лісового господарства України. URL: <http://ukrprofilis.org.ua/pro-nas/statut.html>.
20. Statūti Latvijas Pašvaldību darbinieku arodbiedrības. URL: http://lpda.lv/storage/editor/147663c3_statuti.pdf.
21. Statūti Latvijas izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības. URL: http://www.lizda.lv/content/files/lizda_statuti_a5.pdf.
22. Statūti Latvijas darbaļaužu arodbiedrības. URL: <https://lda.lv/par-mums/statuti/>.
23. Statūti Latvijas Tirdzniecības darbinieku arodbiedrības. URL: <https://ltda.lv/statuti/>.
24. Statūti Latvijas lekšlietu darbinieku arodbiedrība. URL: <https://www.lida.lv/lv/lida/FLN/statuti>.
25. Statut Ogólnopolskiego Związku Zawodowego "Inicjatywa Pracownicza". URL: https://uni.wroc.pl/wp-content/uploads/2019/05/OZZIP_statut.pdf.
26. Statut Związku Zawodowego pracowników Ministerstwa Spraw Wewnętrznych administracji publicznej. URL: https://zzpmswiap.pl/images/dokumenty_pdf_tresc/ststus_zzpmwiap.pdf.
27. Statut Związku Zawodowego Pracowników Politechniki Opolskiej. URL: <https://zzppo.pl/statut/>.
28. Statut Wolnego Związku Zawodowego "Solidarność – Oświata". URL: <http://www.wzzso.pl/doku/statut.pdf>.
29. Statut Związku Zawodowego Poligrafów. URL: <http://krzpp.pl/assets/statut.pdf>.
30. Jednolity tekst statutu NSZZ "Solidarność", po wprowadzeniu zmian uchwalonych przez xxix Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ "Solidarność" w dniu 25 października 2018 roku. URL: <http://www.solidarnosc.org.pl/dokumenty/statutowo-wyborcze/statut/statut>.
31. Uchwała № 5 Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ "Solidarność" ws. Działalności finansowej Związku. URL: <http://solidarnosc.wroc.pl/abc-zwiazkowe/skladka-zwiazkowa/zasady-naliczania-skladki/>.
32. Цесарський Ф. Захисна функція профспілок, форми її реалізації : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Харків, 2004. 204 с.
33. Constituição da República Portuguesa. URL: <https://dre.pt/crp-parte-i>.